

ПРАВОВА ПРИРОДА ФІНАНСОВИХ САНКЦІЙ ЗА НЕФІНАНСОВІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Ковальчук А. В.

студентка 2 курсу

Інституту права Київського національного університету

імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

На сьогоднішній день значну кількість праць вчених присвячено дослідженню питанням адміністративної та фінансово-правової відповідальності, втім у правозастосовчій практиці виникають реальні ситуації одночасного застосування до винної особи до адміністративної та фінансово-правової відповідальності у вигляді штрафу в порушення ст. 61 Конституції України, якою закріплено один із загальних принципів права, а саме що ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення. Яскравим прикладом такої ситуації є притягнення фізичної особи-підприємця (далі – ФОП) до відповідальності за ч. 2 ст. 265 Кодексу законів про працю України та ч. 3 ст. 41 Кодексу України по адміністративні правопорушення за фактичний допуск працівника до роботи без оформлення трудового договору, що буде розглянуто у даних тезах. На даний час наявна проблема, що в судах існують спори стосовно того чи є штраф, встановлений ст. 265 КЗпП України адміністративним штрафом чи фінансовою санкцією, а з цього вже витікає питання подвійного притягнення до фінансово-правової та адміністративної відповідальності. Оскільки фінансово-правові санкції правовою наукою розглядаються як структурні елементи норми фінансового права, то виникає питання, чому у ст. 265 КЗпПУ вказано, що штрафи, накладення яких передбачено ч. 2 цієї статті, є фінансовими санкціями і не належать до адміністративно-господарських санкцій, визначених главою 27 ГК України. Отже, законодавець таким чином натякає, що фінансово-правові санкції є дещо ширшим поняттям, яке може виходити за рамки предмету фінансового права. Таким чином, неврегульованість та недослідженість питання правової природи фінансових санкцій за нефінансові правопорушення і зумовлює актуальність зазначеного дослідження.

Фінансово-правові санкції – це обов'язкові структурні елементи норми фінансового права, що мають майновий характер, забезпечені примусовою силою держави, застосовуються у спеціальному процесуальному порядку уповноваженими на це державними органами та їх посадовими особами у випадку невиконання або неналежного виконання (тобто у випадку вчинення фінансового правопорушення)

суб'єктом фінансової діяльності – фізичною чи юридичною особою – вимог законодавства про мобілізацію, розподіл, використання централізованих і децентралізованих фондів грошових коштів з метою відшкодування недоотриманих бюджетом та позабюджетними фондами грошових коштів, а також покарання порушників. Фінансові санкції в науці поділяють на два види: штраф, що має функцію покарання за вчинене; пеня, що має компенсаційний, відновлювальний характер [1, с. 124].

Іванський А.Й. зазначав, що основними ознаками фінансово-правових санкцій є такі: застосовуються у сфері фінансово-правового регулювання; мають владний характер; формально визначені; накладаються уповноваженими законом органами державної влади; застосовуються у випадку порушення приписів фінансово-правових норм; застосовуються в судовому або позасудовому порядку; мають як каральний, так і правовідновлювальний характер; мають грошове вираження; вилучені кошти зараховуються до державного грошового фонду; мають власні процесуальні норми; не можуть бути встановлені угодою сторін; фінансово-правові санкції є додатковим обтяженням майнового характеру. Іванський А.Й. зазначив, що до ознак фінансово-правових санкцій також слід віднести існування специфічного провадження щодо їх застосування, а також появу власних процесуальних норм, строків давності та специфіки доказування. Зокрема, санкції (пеня та штраф) застосовуються у безспірному або судовому порядку за результатами проведених податкових перевірок, перевірок отримувачів та розпорядників бюджетних коштів тощо. Характерною рисою фінансово-правових санкцій є їхня фінансово-правова публічна природа (відмінність від цивільно-правових санкцій) і виключно грошово-майновий характер та в деяких випадках компенсаційний характер, звернення на колективні прибутки суб'єкта господарювання (в чому полягає відмінність від кримінально-правових й адміністративно-правових санкцій) [2, с. 22].

Верховний Суд у складі об'єднаної палати Касаційного адміністративного суду в постанові від 22 грудня 2020 року по справі № 260/1743/19 зробив висновки, що нормативне номінування штрафів за ст. 265 КЗпПУ як фінансових санкцій та формальне відмежування їх законодавцем від адміністративно-господарських свідчить про здійснення формальної правової кваліфікації відповідно до національного законодавства в межах автономного виду відповідальності з тяжінням до означення фінансової відповідальності. За цих умов, нормативних та фактичних підстав відносити штрафи за ст. 265 КЗпПУ до заходів адміністративної відповідальності немає. Незважаючи на формальну відмінність видів відповідальності та, у зв'язку із цим, дотримання гарантій ч.1 ст. 61 Конституції України, абсолютна тотожність складу правопорушення та природи санкцій, вирішення питання одночасного застосування двох норм з відповідальністю потребує саме у контексті

принципу верховенства права особи, а не об'єктивної законності, передбачає необхідність дослідження відповідальності з позиції «комплексності» дії санкцій як елементів єдиної системи боротьби з правопорушенням, а не дублювання заходів відповідальності з метою фіскалізації штрафів. Загальний принцип «non bis in idem» не виключає проведення подвійного провадження, за умови, що будуть виконані певні умови. Зокрема, в аспекті ст. 4 Протоколу № 7 ЄСПЛ такою умовою називає доведення, що подвійні провадження були «досить тісно пов'язані за суттю та у часі». В умовах одночасного застосування санкцій до ФОП за ст. 265 КЗпПУ та ч.3 ст. 41 КУпАП, очевидно, що провадження не є пов'язаними за своєю суттю, виходячи з озвучених критеріїв, оскільки за цілями та застосовуваними санкціями не є взаємодоповнюючими, а передбачають подвійне застосування щодо однієї і тієї ж особи двох штрафних каральних заходів. Це є не лише непропорційним та надмірним обтяженням щодо такої особи, але й ставить у нерівне правове становище при вчиненні аналогічного правопорушення у діяльності юридичної особи та ФОП не на користь останнього. Отже, ФОП, який використовує найману працю, не може бути одночасно притягнута до відповідальності за ч.2 ст.265 КЗпПУ та ч.3 ст.41 КУпАП в частині допуску працівника до роботи без оформлення трудового договору у зв'язку з порушенням принципу «non bis in idem» як складового елементу принципу верховенства права [3].

При тому, на думку автора, допуск працівника до роботи без оформлення трудового договору фактично призводить до ненадходження податків за зборів, які підприємець міг би сплачувати у випадку оформлення трудового договору з працівником (певна упущена вигода в особі держави), отже санкція, встановлена ст. 265 КЗпПУ має податкову природу, що в свою чергу підпадає до предмету регулювання фінансового права. Якщо зіставити ознаки штрафу за ч.2 ст.265 КЗпПУ з ознаками фінансової санкції, то вони будуть ідентичними, тому і не дивно, що у ч. 3 ст. 265 КЗпПУ вказано, що штрафи, накладення яких передбачено ч. 2 цієї статті, є фінансовими санкціями.

На думку Іванського А.Й., напрямок наукового спору між представниками різних галузей правової науки щодо правової природи фінансових санкцій має хибний вектор розвитку. Сенс наукової дискусії не повинен полягати, у кінцевому підсумку, в намаганнях розширити предмет відповідної правової галузі її представниками за рахунок іншої. В таких суперечках губиться головна мета права – адекватне правове регулювання суспільних відносин. Спрямованість наукових спорів необхідно направити у площину пошуків найбільш ефективної моделі правового регулювання суспільних відносин, яка б збалансувала публічні та приватні інтереси, та забезпечила б найбільш ефективний розвиток держави та суспільства [2, с. 22–23].

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що наявність законодавчо встановлених фінансових санкцій за нефінансові правопорушення (наприклад, ч. 2 ст. 265 КЗпПУ) може поставити в оману стосовно певної подвійної правової природи фінансових санкцій, проте ознаки штрафів за нефінансові правопорушення повністю співпадають ознаками фінансових санкцій. Окрім того якщо здійснити дослідження причинно-наслідкових зав'язків, то можна зрозуміти, що вчинення правопорушень у галузях трудового, господарського, адміністративного права, права соціального забезпечення та інших галузей права, за ефектом метелика може вплинути на порушення суспільних відносин, що регулюються фінансовим правом. Це в свою чергу наводить на міркування, що предмет регулювання фінансового права є значно ширшим, а фінансово-правова відповідальність може переплітатись зі іншими видами юридичної відповідальності, оскільки фінансові санкції за нефінансові правопорушення за своєю правовою природою залишаються різновидом фінансово-правової відповідальності.

Література:

1. Фінансове право: підручник. За заг. ред. О. М. Бандурки та О. П. Гетманець. Х.: Екограф, 2015. 500 с.
2. Іванський А.Й. Фінансово-правова відповідальність у сучасній Україні: теоретичне дослідження. Авореферат дис. на здоб. Наук. ст. д.ю.н. Одеса. 2009. 42 с.
3. Постанова Верховного Суду України від 22 грудня 2020 року по справі №260/1743/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94223069>

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ЮСТИЦІЇ В УКРАЇНІ

Козакова Л. А.

студентка юридичного факультету

Науковий керівник: Рибалкін А. О.

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри загальправових дисциплін

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

м. Дніпро, Україна

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що запровадження адміністративної юстиції сьогодні є одним з основних напрямків